

NAUWELIJKS VERSCHUIVINGEN VAN DE AARDAPPELTEELT VERWACHT

Henri Prins en Bas Janssens

De manier waarop de diverse EU-lidstaten de gewaspremies ontkoppelen en omzetten in een bedrijfstoelage heeft nauwelijks gevolgen voor de onderlinge concurrentieverhoudingen voor poot- en consumptieaardappelen en voor de arealen in die landen. Dit is de conclusie van een onderzoek waarin is uitgezocht hoe de jongste hervormingen van het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) in Nederland en in de vijf belangrijkste concurrerende landen qua aardappelproductie (België, Frankrijk, Duitsland, Polen, Verenigd Koninkrijk) worden geïmplementeerd. Verder is onderzocht wat de gevolgen van die keuzes zijn voor de aardappelsector.

Keuzevrijheid

Een belangrijke wijziging van het GLB behelst het omzetten van de productgebonden hectaresteen in een zogenaamde bedrijfstoelage. In de manier waarop die toeslag wordt berekend hebben de lidstaten enige keuzevrijheid. In grote lijnen hebben de lidstaten drie keuzemogelijkheden:

- een historisch model, waarbij de bedrijfstoelage berekend wordt op grond van de gewas- en dierpremies die in de referentiejaar 2000-2002 zijn verkregen. Drie van de zes onderzochte landen maken van deze systematiek gebruik: Nederland, België en Frankrijk. Daarnaast werken ook Schotland en Wales de hervormingen op deze manier uit;
- regionalisatie, waarbij de bedrijfstoelage wordt berekend op grond van een vaste toeslag per hectare, de zogenaamde 'flat rate'. In het verleden verkregen premies spelen daarbij dus geen rol. Binnen een lidstaat kunnen regio's worden onderscheiden met verschillende ha-toelagen. Polen heeft voor deze mogelijkheid gekozen; geen van de 'oude' lidstaten maakt hiervan gebruik;
- een hybride systeem, wat een combinatie is van het historisch model en regionalisatie. Dit is het geval in Engeland, Duitsland en Noord-Ierland. In Engeland en Duitsland wordt dit systeem gebruikt om langzamerhand toe te werken van het historische model naar regionalisatie.

De drie keuzes hebben gemeen dat de bedrijfstoelage onafhankelijk is van de premiegewassen die in een bepaald jaar worden geteeld. Daarmee voldoet de EU aan één van de belangrijkste afspraken die in WTO-verband zijn gemaakt.

Lagere saldi voor marktordeningsgewassen

De ont koppeling van de gewasgebonden inkomenssteun tast niet direct het totale bedrijfsresultaat aan, maar leidt wel tot een lager rendement van de marktordeningsgewassen. Poot- en consumptieaardappelen waren altijd al 'vrije' producten, waarvoor geen steun werd ontvangen. De ont koppeling betekent dan ook dat de aardappelteelt qua saldo relatief aantrekkelijker wordt ten opzichte van de marktordeningsgewassen. Om te voorkomen dat veel boeren over zouden stappen naar de teelt van vrije gewassen heeft de EU uitbreiding van de teelt van poot- en consumptieaardappelen, uien, groente en fruit verboden op gronden die voor steun in aanmerking komen. Een belangrijk neveneffect van deze maatregel is dat substantiële verschuiving van de teelt van deze gewassen tussen EU-landen aan banden is gelegd.

Geen verschuiving verwacht

De mogelijkheid bestaat dat de aardappelketen in landen met een flat rate-systeem anders zal reageren dan in landen met een historisch model. De redenering is dat in flat rate-landen de bedrijfstoelage per ha wordt berekend en dus bij het saldo mag worden opgeteld. In dat geval zou men dus bij een gelijkblijvend saldo een lagere prijs aan de teler uit kunnen betalen dan in landen met een historisch model. Daardoor zou een verschuiving van de productie kunnen ontstaan richting de 'flat rate-landen'. Nog afgezien van het feit dat op korte termijn geen enkele bestaande lidstaat hierop overschakelt, geldt ook bij een flat rate-systeem dat iedereen de toeslag krijgt zonder de verplichting een bepaald gewas te verbouwen: de toeslag is ont koppeld.

Het ontvangen van de toeslag wordt dus niet *veroorzaakt* door het telen van aardappelen en ondanks de calculatie per ha mag hij dan ook niet bij het saldo van aardappelen worden geteld. Hij verhoogt het saldo net zo min als wanneer de waterschapslasten of de pacht per ha met 300 euro zouden dalen - ook dat zou de gewassenleuze niet beïnvloeden. Beide systemen zijn in feite dus slechts een hulpmiddel om de hoogte van de bedrijfstoelage te bepalen. Om na te gaan of de Nederlandse aardappelteelt door de keuze voor het historische model relatief in het nadeel zou zijn ten opzichte van landen met regionalisatie, is als voorbeeld een vergelijking met Duitsland gemaakt. Uitgedrukt per ha cultuurgrond blijkt de inkomenssteun tussen Nederland en Duitsland niet sterk te verschillen. Ook op langere termijn - als Duitsland volledig op flat rate is overgegaan - zal de concurrentieverhouding daardoor naar verwachting niet wezenlijk veranderen.

Meer aardappelen uit Polen?

Een reële bedreiging vormt de Poolse aardappelproductie. Los van de keuze van het systeem om de bedrijfstoelage te berekenen is met de toetreding van Polen een enorme aardappelproducent binnen de EU-grenzen gekomen. Door allerlei redenen zoals afname van de interne vraag naar voeraardappelen, lage kg-opbrengsten, slechte organisatie en hoge ziektedruk, is de Poolse productie na het uiteenvallen van het Oostblok verminderd, maar de toetreding kan een nieuwe impuls betekenen. Er zijn in Polen mogelijkheden om de kg-opbrengsten fors te verhogen en binnen de EU-regelgeving is het mogelijk het voeraardappelaal geheel of gedeeltelijk te vervangen door consumptieaardappelteelt. De kostprijs, die zich al onder het West-Europese niveau bevindt, kan daardoor verder dalen. Het is overigens nog de vraag of Polen zich vooral op de Oost-Europese markt zal richten of zich meer op het Westen gaat oriënteren. In het laatste geval zal Polen een geduchte concurrent voor de West-Europese telers worden, met name voor de aardappelvoorziening van Berlijn en omstreken. Polen zou dan wel moeten werken aan verbetering van de kwaliteit van de aardappelen en aan vergroting van de opslagcapaciteit. De ontwikkelingen van de Poolse aardappelproductie hebben overigens vooral te maken met het feit dat Polen tot de EU is toegetreden en staan grotendeels los van de wijze waarop het GLB aldaar vorm heeft gekregen.

Meer informatie:

Rapport 2.04.07 *Hervormingen van het EU-landbouwbeleid; gevolgen voor de aardappelsector.*